

Απαντήσεις στις ερωτήσεις συμμετεχόντων στην Ενημερωτική Διαδικτυακή Ημερίδα για το Πρόγραμμα LIFE – Πρόσκληση LIFE 2020 της Greek LIFE Task Force 14 Μαΐου 2020

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ LIFE

Υπάρχει μέγιστος αριθμός δικαιούχων για κάθε έργο ή εξαρτάται από το μέγεθος του έργου;

Δεν υπάρχει ένας σταθερός αριθμός συνδικαιούχων. Συνήθως συμμετέχουν 4 έως 7 συνδικαιούχοι σε μια πρόταση LIFE, μπορεί όμως να συμμετέχουν και περισσότεροι εταίροι όταν είναι μεγαλύτερο το έργο, πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχουν και μεγαλύτερες διαχειριστικές απαιτήσεις. Φυσικά, μπορούν να συμμετέχουν και λιγότεροι εταίροι σε ένα έργο.

Γιατί υπάρχει πτώση στις προτάσεις από το 2014 έως το 2018;

Σε αυτή την προγραμματική περίοδο διαφοροποιήθηκε το Πρόγραμμα LIFE και πολλοί εταίροι δεν έδωσαν τη δέουσα σημασία σε ορισμένα κριτήρια αξιολόγησης τα οποία παίρνουν αρκετούς βαθμούς, με αποτέλεσμα να κόβονται προτάσεις. Επίσης, η μεταβολή που ισχύει από πέρυσι με τα συνοπτικά υπομνήματα (concept notes), έκτασης 10 σελίδων, έδωσε την ψευδή εντύπωση στους δυνητικούς δικαιούχους ότι είναι εύκολη η δημιουργία ενός υπομνήματος μικρής έκτασης με ελάχιστη προετοιμασία και εφόσον περάσει το υπόμνημα, θα εργαστούν μετά ως προς τις λεπτομέρειες. Η προετοιμασία που χρειάζεται για ένα συνοπτικό υπόμνημα είναι πολύ μεγάλη και πρέπει να υπάρχει ήδη μια δομημένη πρόταση ώστε να συμπυκνώνεται το κείμενο μέσα σε ένα υπόμνημα.

Οι ατομικές επιχειρήσεις είναι επιλέξιμες;

Όχι. Οι ατομικές επιχειρήσεις δεν είναι επιλέξιμες, δηλαδή τα φυσικά πρόσωπα που έχουν ατομική επιχείρηση δεν μπορούν να συμμετέχουν. Οι εταιρείες μπορούν να συμμετέχουν.

Απαιτείται η συμμετοχή δύο ή περισσότερων χωρών σε ένα έργο; Είναι προς όφελος της αξιολόγησης;

Οι χώρες που συμμετέχουν σε ένα έργο πρέπει συνήθως να είναι περισσότερες της μίας. Η διακρατικότητα βαθμολογείται ως κριτήριο με πέντε βαθμούς κλιμακωτά, ανάλογα με τον βαθμό συμμετοχής των χωρών στις σημαντικές δράσεις του έργου, εφόσον έχει τεκμηρίωση. Για παράδειγμα, μπορεί να υπάρχουν τρεις χώρες σε ένα έργο αλλά να μην πάρουν την βαθμολογία εάν δεν πραγματοποιήσουν σημαντικές δράσεις, ενώ προσθέτοντας μία μόνο χώρα στο έργο με σημαντικές δράσεις και σε αυτήν, μπορεί η πρόταση να πάρει και τους πέντε πόντους. Συνεπώς, δεν έχει τόση σημασία ο αριθμός των χωρών που συμμετέχουν στο έργο, όσο έχει σημασία η ουσιαστική συμμετοχή των εταίρων των άλλων χωρών στο έργο. Βέβαια, υπάρχουν και ορισμένα έργα π.χ. Governance, τα οποία αφορούν καθαρά εθνικά ζητήματα και έχουν μόνο μία χώρα και είναι επιλέξιμες προτάσεις.

Πότε είναι η τελική υποβολή στο δεύτερο στάδιο;

Η τελική υποβολή για το δεύτερο στάδιο είναι τέλος Ιανουαρίου. Δίνεται προθεσμία ενός τριμήνου από την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των συνοπτικών υπομνημάτων μέχρι την υποβολή της πλήρους πρότασης.

ΥΠΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Τα έργα που αφορούν την ανθρώπινη υγεία και όχι άμεσα το περιβάλλον θεωρούνται εντός της θεματολογίας στην κατηγορία χημικών και βιομηχανικών ατυχημάτων;

Εξαρτάται από την προέλευση του κινδύνου. Ένα έργο που θα ασχοληθεί για παράδειγμα με τα βιομηχανικά ατυχήματα, σίγουρα θα πρέπει να ενσωματώσει δράσεις για την ανθρώπινη υγεία και το πως επηρεάζεται από αυτά.

Αν ο σκοπός του έργου είναι η εξάλειψη ενός χημικού από ένα προϊόν ή μία σειρά προϊόντων γιατί είναι επιβεβαιωμένες οι επιπτώσεις που έχει στην ανθρώπινη υγεία, τότε θα ασχοληθούμε με το θέμα έργου που αφορά στα χημικά.

Η ανθρώπινη υγεία σε κάθε περίπτωση μπορεί να είναι αυτή σαν ένας παράγοντας όπου μαζί με άλλους εντάσσονται στο περιβαλλοντικό πρόβλημα. Το περιβαλλοντικό πρόβλημα έχει επιπτώσεις τόσο στο φυσικό περιβάλλον όσο και στους ανθρώπους. Η υγεία του ανθρώπου πάντα αποτελεί μία σημαντική παράμετρο μέσα στα έργα του LIFE.

Τα θέματα έργων που αναφέρονται στις παρουσιάσεις σας, είναι αυτά που υπηρετούν τις προτεραιότητες του LIFE και παίρνουν τους 5 βαθμούς;

Ναι. Μια πρόταση στον τομέα προτεραιότητας του Περιβάλλοντος και Αποδοτικότητας Πόρων (Environment & Resource Efficiency) πρέπει να συντάσσεται με ένα (ή δύο) από αυτά τα θέματα για να εξασφαλίσει 5 βαθμούς. Αντίστοιχα και στον τομέα προτεραιότητας Φύση και Βιοποικιλότητα. Εφόσον εξασφαλίσει αυτό και αν επιπλέον, είναι καινοτόμα ή επιδεικτική, τότε παίρνει άλλους 5 βαθμούς.

Η τεκμηρίωση για τη σύνταξη με τα θέματα έργων του LIFE γίνεται στο πεδίο με τίτλο *Reasons why the proposal falls under the selected project topic(s)* και πρέπει να απαντά ακριβώς στα σημεία που θέτει το θέμα με το σκοπό και τις δράσεις του έργου, επικαλούμενο και τις σχετικές ταγές της νομοθεσίας.

Θεωρούνται τα έργα LIFE, ως συγχρηματοδοτούμενα, κρατική ενίσχυση όπως τα ΕΣΠΑ 2014-2020;

Τα έργα LIFE δεν νοούνται ως κρατική χρηματοδότηση επειδή είναι ευρωπαϊκοί πόροι σε συνδυασμό με ιδίους πόρους από τους φορείς που υλοποιούν το έργο.

Ενημερωτικά, η επιδότηση έργου που μπορεί να δοθεί από το Πράσινο Ταμείο αφορά σε δημόσιους και μη κερδοσκοπικούς φορείς και όχι σε επιχειρήσεις στις οποίες εφαρμόζεται ο κανόνας *de minimis*. Άρα η επιδότηση του Πράσινου Ταμείου σε έργα LIFE δεν επηρεάζει αυτόν τον κανόνα.

Πως λειτουργεί η χρηματοδότηση από την ΕΕ και από τους φορείς του έργου;

Η ΕΕ συγχρηματοδοτεί τον επιλέξιμο προϋπολογισμό του έργου (στις περιπτώσεις των τομέων προτεραιότητας Περιβάλλον & Αποδοτικότητα Πόρων, Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση & Πληροφόρηση και Δράση για το Κλίμα κατά 55%, στις περιπτώσεις του τομέα προτεραιότητας Φύση και Βιοποικιλότητα κατά 60%, και κατά 75% μόνο στα έργα LIFE Φύση όταν αυτά αφορούν είδη και οικοτόπους προτεραιότητας των Οδηγιών 2009/147 και 92/43. Οι δικαιούχοι του έργου πρέπει αθροιστικά να συνεισφέρουν το υπόλοιπο 45%, 40%, ή 25% αντίστοιχα με δικούς τους

πόρους, καθώς να καλύψουν και τις μη επιλέξιμες δαπάνες που μπορεί να αφορούν στον εξοπλισμό ή στις υποδομές του έργου.

Η ΕΕ δίνει πλέον στα έργα μια προχρηματοδότηση της τάξης του 40% του ποσού της συνολικής επιδότησης του έργου, μετά την μεσοπρόθεσμη έκθεση δίνει μια προχρηματοδότηση της τάξης του 40% και μετά την υποβολή και τον έλεγχο της τελικής έκθεσης δίνει την τελική αποπληρωμή (20%).

Σε περίπτωση που μια περιοχή τηρεί τις προϋποθέσεις NATURA αλλά δεν έχει ενταχθεί στο Δίκτυο, είναι επιλέξιμη για προστασία της βιοποικιλότητάς της;

Από τη στιγμή που έχουν γίνει εποπτείες και όλες οι καταγραφές των περιοχών και έχουν ενταχθεί και νέες περιοχές στο Δίκτυο NATURA από την τελευταία περίοδο εποπτείας μετά το 2017, θα ήταν δύσκολο να υπάρχει μια τέτοια περιοχή που να πληροί τις προϋποθέσεις και να μην έχει ληφθεί υπόψιν. Επίσης, αν μια περιοχή δεν είναι θεσμοθετημένη και καταγεγραμμένη ως NATURA, σε αυτήν δεν μπορούμε να κάνουμε ένα LIFE Φύσης της 1^{ης} θεματικής προτεραιότητας (είδη και οικοτόποι προτεραιότητας των παραρτημάτων των Οδηγιών για τα Πτηνά και τους Οικοτόπους). Μπορούν να υλοποιηθούν όμως έργα LIFE Βιοποικιλότητας, και υπό προϋποθέσεις LIFE Φύσης της 2^{ης} θεματικής προτεραιότητας, εφόσον πληρούνται τα αντίστοιχα κριτήρια.

Πόσο απαραίτητο είναι να γνωρίζουμε τον πληθυσμό του είδους στην περιοχή του έργου πριν την υποβολή της πρότασης;

Χρειάζεται ένα πολύ καλό baseline για να στοιχειοθετήσεις μια πρόταση LIFE οπότε πρέπει να γνωρίζεις τι γίνεται με τον πληθυσμό και να το τεκμηριώσεις έτσι ώστε πάνω σε αυτό να υπερθεματίσεις και να ζητήσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγχρηματοδότηση για την υλοποίηση ενός έργου. Συνεπώς, εάν έχεις άγνοια ως προς τον πληθυσμό και απλά θεωρείς ότι υπάρχει ένα πρόβλημα σε μια περιοχή, η πρόταση δεν θεωρείται επαρκώς τεκμηριωμένη.

Η επανεισαγωγή ή μεταφορά ειδών σε περιοχές NATURA και τα σχέδια διατήρησής τους είναι επιλέξιμες ενέργειες και υπό ποιες προϋποθέσεις;

Υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις είναι επιλέξιμες. Για παράδειγμα, θα πρέπει να έχει γίνει μια a priori μελέτη/έρευνα (feasibility study) που να δείχνει τις δυνατότητες της περιοχής ως προς την υλοποίηση ενός τέτοιου εγχειρήματος, λαμβάνοντας υπόψιν διάφορους παράγοντες σε περίπτωση που υλοποιηθεί κάτι τέτοιο (π.χ. πίεση του οικολογικού θώκου των ειδών, της βιοκοινότητας, επιθυμητές τιμές αναφοράς των πληθυσμών ειδών σε συγκεκριμένες περιοχές, σχέδια διαχείρισης της περιοχής NATURA, σύμφωνη γνώμη αρμόδιου Υπουργείου, κ.α.).

Σχετικά με την ανάπτυξη των στρατηγικών, μπορούμε ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επικαλούμαστε και τη Σύμβαση Aarhus για το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία και τη συμμετοχή του κοινού; Αυτό έχει ενσωματωθεί στη λογική των στόχων;

Βεβαίως, μπορείτε να επικαλείστε τη Συνθήκη του Aarhus. Κάποιος που επιθυμεί να δημιουργήσει μια πρόταση σε σχέση με το τομέα προτεραιότητας Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Πληροφόρηση, μπορεί να αναπτύξει τη φιλοσοφία πάνω σε αυτήν, καθώς έχει ενσωματωθεί στη λογική των στόχων.

ΥΠΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΙΜΑ

Μία πρακτική που σε Ευρωπαϊκό ή Παγκόσμιο επίπεδο δεν είναι καινούρια αλλά στη Ελλάδα είναι άγνωστη θεωρείται καινοτόμα;

Οι δικαιούχοι μιας πρότασης θα πρέπει να καταστήσουν σαφές αν μια πρακτική είναι καινούρια και εμπεριέχει τον τομέα της καινοτομίας. Στο πλαίσιο του Προγράμματος LIFE, τα έργα μπορούν να είναι πιλοτικά, έργα επίδειξης ή έργα βέλτιστων πρακτικών. Η μεταφορά βέλτιστων πρακτικών δεν θεωρείται καινοτομία. Η εφαρμογή μιας δράσης/μεθοδολογίας εδραιωμένης λύσης σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή όπου δεν έχει εφαρμοστεί στο παρελθόν δεν θεωρείται πιλοτική αλλά δραστηριότητα επίδειξης. Η εφαρμογή μιας εδραιωμένης βέλτιστης πρακτικής/μεθοδολογίας σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή όπου δεν έχει εφαρμοστεί στο παρελθόν θεωρείται δραστηριότητα «βέλτιστης πρακτικής».

Πιλοτικά έργα, είναι τα έργα που εφαρμόζουν μια τεχνική ή μια μέθοδο η οποία δεν έχει εφαρμοστεί ούτε έχει δοκιμαστεί στο παρελθόν ή αλλού, αποφέρουν πιθανά περιβαλλοντικά ή κλιματικά οφέλη σε σύγκριση με τις τρέχουσες βέλτιστες πρακτικές και μπορούν να εφαρμοσθούν μεταγενέστερα σε ευρύτερη κλίμακα σε παρόμοιες καταστάσεις.

Τα έργα επίδειξης, είναι έργα τα οποία θέτουν σε εφαρμογή, δοκιμάζουν, αξιολογούν και διαδίδουν ενέργειες, μεθοδολογίες ή προσεγγίσεις που είναι καινούριες ή άγνωστες στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου, όπως το γεωγραφικό, οικολογικό, κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, και οι οποίες θα μπορούσαν να εφαρμοσθούν αλλού σε παρόμοιες περιστάσεις.

Τα έργα βέλτιστων πρακτικών, είναι έργα που εφαρμόζουν κατάλληλες, οικονομικά αποδοτικές και τελευταίου τύπου τεχνικές, μεθόδους και προσεγγίσεις, λαμβάνοντας υπόψη το συγκεκριμένο πλαίσιο του έργου.

Έργα που εμπλέκουν έρευνα και ανάπτυξη, ή απλώς προπαρασκευαστικές δραστηριότητες (μελέτες, έρευνες κ.λπ.) δεν θεωρούνται από μόνα τους καινοτόμα.

Μπορούν σε μια πρόταση LIFE να συμπράξουν φορείς ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού με εκπαιδευτικά ιδρύματα;

Μπορούν να συμπράξουν. Συνίσταται, επίσης, η σύμπραξη φορέων σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο για να προκύψει μέσω της διακρατικότητας μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για την υποβολή μιας πρότασης στο υπο-πρόγραμμα Δράση για το Κλίμα χρειάζεται το έργο να εμπίπτει σε έναν τουλάχιστον στόχο που αναφέρεται στον οδηγό αιτούντων;

Τα έργα στο πλαίσιο του Προγράμματος LIFE θα πρέπει να συνάδουν με τους γενικότερους στόχους της πολιτικής της ΕΕ. Σύμφωνα με το Πολυετές Πρόγραμμα Εργασίας LIFE για την περίοδο 2018-2020 τίθενται τομείς ευρωπαϊκής πολιτικής και σχετικοί τομείς εργασιών για την πρόσκληση του 2020. Μια πρόταση η οποία εμπίπτει σε τομέα πολιτικής και τομέα εργασίας μπορεί να λάβει έως 10 πρόσθετους πόντους κατά την αξιολόγηση. Ωστόσο, η θεματολογία του Προγράμματος LIFE δεν είναι εξαντλητική και μπορούν να υποβληθούν προτάσεις στο γενικότερο πλαίσιο για την προστασία του κλίματος. Τα έργα θα πρέπει να συνεισφέρουν στη βελτίωση και

εφαρμογή της Ευρωπαϊκής πολιτικής για το κλίμα και ειδικότερα να συμβάλλουν στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για το Κλίμα.

Στο υπο-πρόγραμμα Δράση για το Κλίμα η διαχείριση παράκτιων ζωνών ως τομέας εργασίας θα πρέπει υποχρεωτικά να έχει διασυνοριακό χαρακτήρα;

Η διασυνοριακότητα στη διαχείριση παράκτιων ζωνών δεν είναι απαραίτητη. Αν το έργο αφορά τη διαχείριση παράκτιων ζωνών σε μια περιοχή τοπικά, με έντονα φαινόμενα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, μπορεί να υποβληθεί μια πρόταση. Σε περίπτωση που τεθούν διασυνοριακά ζητήματα, δύναται να γίνει μια σύνδεση με κάποια άλλη προσκείμενη περιοχή η οποία εμφανίζει παρόμοια προβλήματα διαχείρισης παράκτιων ζωνών. Στην περίπτωση που εμπλέκεται και κάποιος άλλος φορέας στο έργο από άλλη χώρα, το έργο αποκτά διακρατικό χαρακτήρα, λαμβάνοντας έως 4 επιπλέον πόντους κατά την αξιολόγηση.

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς εμπίπτουν στα έργα του υπο-προγράμματος LIFE Δράση για το Κλίμα;

Προτάσεις οι οποίες σχετίζονται με την προστασία μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, εμπίπτουν στα έργα του LIFE και είναι στις γενικότερες προτεραιότητες οι οποίες σχετίζονται με τον κλάδο του τουρισμού. Για το 2020 δεν υπάρχει τομέας πολιτικής ή τομέας εργασίας, συνεπώς κάποιος υποβάλλοντας πρόταση δεν λαμβάνει τις έως 10 μονάδες κατά την αξιολόγηση.

Μπορεί ένα έργο να συνεισφέρει στην Ατζέντα των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το 2030;

Ένα έργο μπορεί και πρέπει να συνεισφέρει σε ορισμένους από τους 17 στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Συστήνεται να καταγράφονται εντός των προτάσεων οι στόχοι που συνεισφέρουν τα έργα ανεξάρτητα από το υπο-πρόγραμμα υποβολής, Περιβάλλον ή Δράση για το Κλίμα.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΜΙΑΣ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Τι υπόβαθρο έχουν οι αξιολογητές των full proposals και των concept notes; Είναι ειδικοί σε θέματα περιβάλλοντος;

Ναι. Είναι ειδικοί στο θέμα στο οποίο γίνεται η υποβολή.

Υπάρχει έτοιμο template για τη συμπλήρωση των concept notes για την Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Πληροφόρηση;

Όλες οι απαραίτητες οδηγίες υποβολής των concept notes υπάρχουν στους σχετικούς οδηγούς υποβολής. Από εκεί και πέρα, μπορείτε να κάνετε εγγραφή στο e-proposal και να δείτε τη φόρμα υποβολής.

Χρηματοδοτείται ο ΦΠΑ για δημόσιους φορείς και ανώνυμες εταιρείες;

Ο ΦΠΑ είναι επιλέξιμος μόνο εάν δεν ανακτάται. Παλαιότερα το LIFE ζητούσε έγγραφα από τη ΔΟΥ, τώρα πια δεν τα ζητάει.

Στο concept note θα πρέπει να παραθέσουμε μελέτες, βιβλιογραφία κ.λπ. ώστε να αιτιολογηθεί η υπάρχουσα γνώση του προβλήματος;

Στο concept note ο χώρος είναι περιορισμένος. Βέβαια εξαρτάται από το έργο. Στο concept note θα πρέπει σίγουρα να γράψετε ποιο είναι το θέμα. Εάν έχετε χώρο για παραπομπές μπορείτε να τις κάνετε στο concept note. Το concept note δείχνει την ιδέα και τη γενική βασική εικόνα του τι συμβαίνει. Στην πρόταση υπάρχει μεγαλύτερος χώρος οπότε εκεί μπορείτε να παρουσιάσετε όλες τις αναλύσεις που χρειάζονται ώστε να στηρίξετε όσα αναφέρατε στο concept note.

Θα ήταν σκόπιμο να έχουμε ένα business plan στο concept note;

Εάν έχετε ετοιμάσει business plan, μπορείτε να παρουσιάσετε σε ποιο στάδιο είστε και πού βρίσκεται επιχειρηματικά η ιδέα σας, δεν γίνεται να το επισυνάψετε. Στην πρόταση μπορείτε να το επισυνάψετε.

Οι νεοϊδρυθείσες εταιρείες που δεν έχουν ιστορικό οικονομικών στοιχείων μπορούν να συμμετέχουν στο LIFE; Οι εταιρείες αυτές ενδυναμώνουν ή αποδυναμώνουν την ομάδα;

Το LIFE δίνει έμφαση πλέον στις start ups μέσα από το close to market. Εάν είστε νεοϊδρυθείσα εταιρεία, θα σας ζητηθεί business plan και κάποιες πληροφορίες. Αυτό που μετράει είναι να έχετε μια καλή ιδέα σχετική με το LIFE. Δεν θα αποδυναμωθεί μια ομάδα λόγω της ύπαρξης μιας νεοϊδρυθείσας εταιρείας. Οι start ups επειδή ήταν πολύ μικρές δεν έμπαιναν στο LIFE μέχρι πρότινος. Τώρα, στο πλαίσιο συμβολής με μια μεγάλη εταιρεία ευνοούνται οι start ups.

Από εκεί και πέρα, μια νεοϊδρυθείσα εταιρεία δεν θα μπορούσε να αναλάβει τον ρόλο του συντονιστή σε ένα έργο. Ο συντονιστής έχει πολλούς ρόλους να αναλάβει. Δεν είναι απαγορευτικό να υποβάλλει πρόταση μια νεοϊδρυθείσα εταιρεία, όμως θα πρέπει να τεκμηριώσει πάρα πολύ καλά ότι έχει το capacity, ότι μπορεί να το κάνει γιατί ο συντονιστής αναλαμβάνει όλη τη διαχείριση του έργου.

Σύμφωνα με τις νέες οδηγίες που έχουν δοθεί στην Πρόσκληση LIFE 2020, είναι καλό να υπάρχει μια συνεργασία της νεοφυούς εταιρείας με μια μεγαλύτερη. Η μεγαλύτερη εταιρεία θα είναι ο συντονιστής και η μικρή εταιρεία θα δώσει την ώθηση για την εμπορική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων του έργου στη συνέχεια. Οπότε στην αρχή θα πρέπει να υπάρχει μια μεγαλύτερη εταιρεία που θα συνεργαστεί με την start up για να υλοποιηθεί το έργο.

Μπορούν να συμμετέχουν ΚΟΙΝΣΕΠ (Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις);

Οι ΚΟΙΝΣΕΠ μπορούν να συμμετέχουν στο LIFE.